W Szreniawie dziewiąty raz o rozwoju obszarów wiejskich

Rozpoczynając, w dniu 5 listopada 2014 r., seminarium z cyklu *„Rozwój obszarów wiejskich”* prezes SGP w Poznaniu *Waldemar Sztukiewicz* powitał obecnych i do otwarcia konferencji zaprosił Zastępcę Dyrektora Muzeum Narodowego Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie *Wojciecha Szczepkowskiego,* który wyraził zadowolenie z możliwości uczestniczenia w seminarium, bowiem tematy na nim prezentowane pozostają bliskie zainteresowaniom kierowanej przez niego placówki. Pod adresem autorów prezentacji i referatów apelował o przekazanie przedstawianych materiałów w formie pozwalającej na opublikowanie ich w periodyku naukowym Muzeum. Uczestnikom konferencji życzył dobrych wystąpień, ciekawych dyskusji oraz ważnych konstruktywnych wniosków. Także chwil miłych podczas spacerów po terenie Muzeum i zwiedzania eksponatów.

Włodzimierz Kuberka, Jerzy Piotrowski; Andrzej Krygier, Jerzy Kozłowski, Tomasz Plewa

W*aldemar Sztukiewicz* podziękował dyrektorowi *Szczepkowskiemu* za miłe słowa i użyczenie gościny uczestnikom seminarium w pałacu szreniawskim. Witając obecnych przedstawił gości seminarium oraz prelegentów w osobach: *Jerzego Kozłowskiego* Zastępcę Dyrektora Departamentu Gospodarki Ziemią Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi; *Zbigniewa Augustyniaka* Prezesa Centrum Usług Organizacyjno-Technicznych Budownictwa PZITB w Poznaniu; *Michała Fiedlera* Prodziekana Wydziału Melioracji i Ochrony Środowiska, Kierownika Zakładu Geodezji i Kształtowania Środowiska Uniwersytetu Przypomniano w Poznaniu; *Tadeusza Kośkę* Katedra Geodezji, Kartografii i Geometrii Wykreślnej Politechniki Łódzkiej; *Ewy Krzyżanowskiej-Walaszczyk* Stowarzyszenie Architektów RP w Poznaniu; *Andrzeja Krygiera* Dyrektora Zarządu Geodezji i katastru Miejskiego GEOPOZ w Poznaniu, Przewodniczącego Zarządu Wielkopolskiego Zrzeszenia Geodetów Powiatowych; *Tomasza Plewy* Dyrektora Wielkopolskiego Zarządu Geodezji, Katastru i Administrowania Mieniem; *Krzysztofa Pysznego* Wydział Melioracji i Inżynierii Środowiska UP w Poznaniu; *Jerzego Piotrowskiego* członka honorowego SGP; *Stanisława Marcina Wilińskiego* redaktora *„Przeglądu Geodezyjnego”,* członka Zarządu Głównego SGP; *Andrzeja Aumillera* prezesa Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Ogrodnictwa w Poznaniu.

Pozdrowienia i życzenia owocnych obrad uczestników seminarium przekazali: posłowie RP Józef Racki oraz Michał Stuligrosz, Jan Bielański, Stanisław Cegielski Prezes SGP, Lidia Danielska wojewódzki inspektor nadzoru geodezyjnego i kartograficznego w Poznaniu, Włodzimierz Kunah, Tadeusz Kuryłowicz Przewodniczący Sekcji Rolnej i Leśnej SGP, Danuta Prus-Głowacka Prezes oddziału wielkopolskiego Polskiego Towarzystwa Ziemiańskiego, Anna Kołodziejczak, Ewa Kacprzak i Barbara Maćkiewicz z Zakładu Gospodarki Żywnościowej i Wsi Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej UAM.

Dziewiąte seminarium zbiegło się z obchodami pięćdziesięciolecia działalności Muzeum Narodowego Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie. Historii Muzeum był poświęcony referat *Anny Grześkowiak-Przyweckiej,* która podkreśliła, że wielkim poprzednikiem Muzeum Narodowego

Rolnictwa w Szreniawie bało Muzeum Przemysłu i Rolnictwa powołane do życia w 1875 roku, a zamknięte w 1951 roku z przyczyn politycznych. Zgromadzone w nim zbiory pedagogiczne, archeologiczne, etnograficzne oraz rzemiosła zasiliły Muzeum Narodowe, Muzeum Pedagogiczne, Państwowe Muzeum Archeologiczne i Państwowe Muzeum Etnograficzne. Kolekcja unikatowych narzędzi rolniczych, zebranych przez prof. Stefana Biedrzyckiego trafiła do Szreniawy.

Czesław Winnowicz; **Jerzy Kozłowski, Anna Grześkowiak-Przywecka, Wojciech Milewczyk**

Początek muzeum w Szreniawie sięga marca 1962 roku, kiedy ministerstwo rolnictwa podjęło uchwałę o powołaniu muzeum rolnictwa i robotnika rolnego, którego dyrekcja na siedzibę otrzymała pałac z przyległym parkiem. W roku 1963 podjęto budowę pierwszego pawilonu ekspozycyjnego, a uroczyste otwarcie Muzeum Rolnictwa, przez ministra Mieczysława Jagielskiego, miało miejsce 29 sierpnia 1964 roku. Działająca placówka otrzymuje, w roku 1975, status muzeum narodowego. Poszerzony zakres działalności, także na przemysł rolno-spożywczy, doprowadził do nadania Muzeum, w 1986 roku, obecnej nazwy. W 1999 roku nastąpiła zmiana statutu organizacyjnego i przejęcie placówki przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego, który w lipcu 2014 roku przekazał Muzeum w nieodpłatne użytkowanie przyległy folwark.

Waldemar Sztukiewicz *otwiera seminarium*; **Ewa Krzyżanowska-Walaszczyk, Maria Jankowska, Waldemar Sztukiewicz**

Od 2005 roku zaczynają nabierać tempa prace renowacyjne, przywracające świetność pałacowi, pawilonom wystawienniczym oraz zabudowaniom folwarcznym, a powierzchnia posiadanych gruntów wzrasta do ponad 23.5 hektara. W okresie 2008-2010 na rewaloryzację pałacu przeznaczono 3.8 mln zł. Celem renowacji zabytkowego budynku było przywrócenie mu pierwotnego charakteru siedziby mieszkalnej polskiej rodziny ziemiańskiej, z możliwością udostępnienia wnętrz zwiedzającym, w formie stałej ekspozycji, ukazującej życie codzienne w wielkopolskim dworze ziemiańskim w latach międzywojennych.

Rewaloryzacji został poddany park na terenie Muzeum, na co w latach 2009-2011 wydano ponad 1 mln złotych. Przywrócono jego historyczną kompozycję, dokonano doboru gatunków roślin i ujednolicono kompozycję drzew i krzewów. W latach 2009-2011 wykonano prace odtworzeniowe XIX-wiecznego

układu zabudowy folwarcznej za ponad 6.6 mln złotych, mającego na celu przystosowanie budynków pofolwarcznych na potrzeby muzealne związane z przygotowywaniem wystaw i warsztatów dla grup dorosłych oraz dzieci i młodzieży szkolnej, umożliwiając aktywne korzystanie z różnorodnych form edukacji i wypoczynku, przy jednoczesnym poznawaniu kultury dawnych lat. W okresie 2009-2013 nastąpiła modernizacja budynku gorzelni na potrzeby muzealne i nowego wyposażenia w minibrowar i mikrogorzelnię. Prace były wykonywane w dwóch etapach, a ich koszt przekroczył kwotę 3.1 mln zł.

Wojciech Szczepkowski; **Jerzy Kozłowski, Maria Jankowska, Waldemar Sztukiewicz**

Muzeum Narodowe Rolnictwa i Przemysłu Rolno-Spożywczego w Szreniawie posiada pięć oddziałów terenowych. W roku 1981 powstało Muzeum Młynarstwa i Wodnych Urządzeń Przemysłu Wiejskiego w Jaraczu. Muzeum Przyrodniczo-Łowieckie w Uzarzewie powołane w 1977 roku zostało włączone w strukturę Muzeum w Szreniawie w 1982 roku. Muzeum Chmielarstwa i Wikliniarstwa w Nowym Tomyślu powstało w 1985 roku. Skansen i Muzeum Pszczelarstwa im. prof. Ryszarda Kosteckiego w Swarzędzu powstało w 1963 roku; włączone w strukturę Muzeum w 1999 roku. Muzeum Gospodarki Mięsnej w Sielinku powołane w 1996; włączone do Muzeum w 2005 roku.

Andrzej Krygier, Jerzy Kozłowski; **Andrzej Konoplicki, Jerzy Piotrowski**

Oparciem materialnym działalności Muzeum jest 36.6 ha gruntów oraz 26 151.7 m² powierzchni użytkowej. Powierzchnia wystawiennicza ma 13 592 m², magazyny mają powierzchnię 3 749 m², a pomieszczenia techniczne i obsługi zajmują 8 810.7 m². W zbiorach Muzeum zgromadzono 73 679 obiektów. Archiwum ikonograficzne gromadzi 14 864 jednostki, archiwum naukowe 5 699 jednostek, biblioteka 36 299 pozycji, zabytki ruchome 16 817 szt. Muzeum dysponuje bogatym zbiorem dawnych map, które są wykorzystywane i prezentowane na konferencjach i seminariach, z udziałem geodetów. Wiele z nich wzbogaca publikowane przez Muzeum opracowania naukowe.

Zainteresowanie zbiorami, początkowo skromne, od 2010 roku przekracza sto tysięcy zwiedzających.

Placówka współpracuje z wieloma muzeami europejskimi, a także z kanadyjskimi i amerykańskimi. Muzeum zatrudnia obecnie 97 osób (pracownicy merytoryczni i dyrekcja – 48, pracownicy techniczni i obsługi – 38, administracja – 8).

***E**wa Krzyżanowska-Walaszczyk* przedstawiła wyniki badań historyczno-urbanistycznych miasta Nowy Tomyśl, które odróżnia się od innych miasteczek ustawionym na rynku olbrzymich rozmiarów koszem wiklinowym. Badanie miało na celu określenie strefy ochrony konserwatorskiej.

Nowy Tomyśl jest miastem powiatowym o liczbie mieszkańców sięgającej piętnaście tysięcy, leżącym na zachód od Poznania, założone roku 1786, jako miasto prywatne na prawie magdeburskim. Oznaczało to, że wszyscy mieszkańcy miasta byli podporządkowani jego prywatnemu właścicielowi. Stanowiło ośrodek gospodarczy okolicznych osad *olenderskich.* W badaniu analizowano rozwój historycznego układu urbanistycznego wyodrębnionych części miasta: dawnej osady, miasta lokacyjnego i przedmieść. Nowy Tomyśl nie był nigdy miastem o zamkniętym układzie urbanistycznym i nie posiadał umocnień obronnych. Rozwój miasta był oceniany na podstawie dawnych map, ikonografii oraz źródeł pisanych.

Elżbieta Kośka, Czesław Winnowicz, Tadeusz Kośka, Jerzy Kozłowski;

Andrzej Aumiller, Zbigniew Augustyniak, Andrzej Krygier

Mapami źródłowymi dla Wielkopolski są pruskie mapy topograficzne z lat 1740-1875. Przypomniano tu też o osnowie triangulacyjnej, zakładanej od 1796 roku oraz wysokościowej, a także wprowadzeniu miary metrycznej w 1872 roku. Zarysowany na mapie z 1905 roku układ komunikacyjny zachował się bez istotnych zmian i stanowi przykład połączenia dawnych śladów osady oraz lokacyjnego miasta prywatnego z końca XVIII wieku. *„Rozplanowanie dwóch rynków, połączonych prostą ulicą, biegnącą równoleżnikowo, ma charakter nietypowy i stanowi jedyne tego rodzaju rozwiązanie w Wielkopolsce”.*

W nawiązaniu do wygłoszonego referatu *Jerzy Piotrowski* stwierdził, że po pierwszej wojnie światowej w Nowym Tomyślu było wśród mieszkańców 18% Niemców, którzy posiadali 40 % majątku. Taki stan rzeczy skłonił ówczesne władze Wielkopolski do powołania powiatu nowotomyskiego, w którym miała być zastosowana zasada, mówiąca, że Niemcy nie mają prawa do posiadania ziemi. A jednak mieli, na co wskazuje choćby przykład Chodzieży, gdzie Niemcy stanowili 30% ludności.

Joanna Narożniak, Maria Janowska, Ewa Krzyżanowska-Walaszczyk;

Jerzy Piotrowski, Elżbieta Kośka, Jerzy Kozłowski, Zbigniew Augustyniak, Tomasz Plewa, Andrzej Aumiller

Wprowadzeniem do referatu ***J**erzego Kozłowskiego,* który omawiał *„funkcjonowanie instytucji scaleń w świetle znowelizowanych przepisów o scalaniu”* był film mówiący o korzyściach z dokonanej *„przemiany struktury gospodarstw rolnych”,* czyli procesu scaleniowego. Głos w tym filmie zabierali

właściciele gruntów poddanych scalaniu, starostowie, wójtowie, geodeci oraz szef wojewódzkiego biura geodezji w Lublinie. W wypowiedziach pokazano pożytki i mankamenty wynikające z wykonanego scalenia.

Tadeusz Kośka, Andrzej Kryger; **Roman Gęzikiewicz, Waldemar Sztukiewicz**

Referent przywołał przepisy, które regulowały postępowanie scaleniowe po uzyskaniu przez Polskę niepodległości, tj. dekret Rady Regencyjnej Królestwa Polskiego z 11 października 1918 roku (scalanie gruntów, regulowanie struktury gospodarstw rolnych) oraz ustawy z dnia 31 lipca 1923 roku *o scalaniu gruntów* (Przy scalaniu gruntów należy przeprowadzić z urzędu: wyprostowanie granic poszczególnych jednostek administracyjnych; wydzielenie gruntów na cele miejscowej użyteczności publicznej; melioracje scalonych gruntów; regulację dróg, ich utrzymanie; ustalenie ogólnego planu rozbudowania scalanej jednostki). Ustawa regulowała kwestie związane ze służebnościami gruntowymi, a techniczne prace powierzała personelowi urzędów ziemskich lub mierniczym, uprawnionym do wykonywania zawodu na mocy ustawy z dnia 15 lipca 1925 roku *o mierniczych przysięgłych.*

… uczestniczący w seminarium na wspólnej fotografii, na schodach pałacu w Szreniawie …

W Polsce występuje wiele problemów natury strukturalnej, a przeprowadzony powszechny spis rolny w roku 2010 pokazuje, w jak małym stopniu korzystano z możliwości tkwiących w przepisach ustawy z